

Osmanlı Tarih Yazımında Önemli Bir Kaynak: Nâme-i Hümâyûn Defterleri ve 4 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defterinin Belge Özetleri

A Significant Source for Ottoman Historiography: Nâme- i Hümâyûn Records And Document Summaries of Nâme-i Hümâyûn Record Number 4

Serhat KUZUCU*
Hacer ÇITIRIK**

Özet

Osmanlı Tarih yazıcılığının hiç kuşkusuz en önemli kaynaklarını arşiv belgeleri oluşturmaktadır. Üç kıta üzerinde, çok geniş bir coğrafyada ve altı yüzyıl hüküm sürmüş, bünyesinde birçok milleti barındırmış Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal etmiş çok zengin bir arşiv malzemesi mevcuttur. Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren resmî belgeleri muhafazaya, bugünkü tabirle arşivcilğe büyük önem vermiş ve günümüze yüz elli milyonu bulan belge ve defter serilerinden oluşan zengin bir arşiv bırakmıştır. Osmanlı Arşivinde muhafaza edilen belgeler çok geniş bir coğrafyanın tarihinin aydınlatılmasında ve geçmişten günümüze yansıyan siyasi sorunların çözümlenmesinde veya hiç olmazsa daha iyi anlaşılmasında müstesna bir öneme sahiptir. Bu arşiv malzemeleri içinde Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatını meydana getiren Divan-ı Hümâyûn, Bâb-ı Defterî ve Bâb-ı Âsafi ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine ait sicil, defter ve vesikaları, Osmanlı Devleti'nin ana arşivi hüviyetini taşımaktadır. Bu çalışmamızda, Osmanlı Devleti'nin işte bu ana arşivinde yer alan Divan-ı Hümâyûn Defterleri kataloğunda kayıtlı Nâme-i Hümâyûn Defterleri hakkında bilgi verilerek, bu defterlerden 4 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri'nde yer alan belgelerin tamamının özetleri yayınlanacaktır.

* Yrd. Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, kuzucu@kilis.edu.tr.

** Tarih Öğretmeni, hacercitirik@hotmail.com.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Arşiv, Nâme-i Hümâyûn Defterleri

Abstract

Archive documents undoubtedly constitute the most significant resources of Ottoman historiography. There is a very rich archive coming from the Ottoman State that had incorporated various nations for about six centuries in a vast geography outspread on the three continents of the old world. The Ottoman State placed great importance on record keeping and documentation so she left a rich archive that is composed of one hundred and fifty million documents and series of record books to the present. The documents that had been preserved in the Ottoman archive are of great importance on understanding the history of a vast geography and solving the political problems that were reflected about those places from the past to the present. Among those archive documents, Divan-ı Hümâyûn, Bâb-ı Defterî, Bâb-ı Âsafî and records and documents belonging to various branches of those institutions that creates the central organization of the Ottoman State carries the main archive identity of the state. In this study, the summaries of all the documents that are in the Nâme-i Hümâyûn record number 4 will be issued, in other respects; further information will be dug up about Nâme-i Hümâyûn records which take place at the catalogue of Divan-ı Hümâyûn records of main archive of Ottoman State.

Keywords: Ottoman State, Archive, Nâme-i Hümâyûn Records

Giriş

Her millet bir tarihi mirasın sahibidir. Bu mirasın önemli bir kısmını arşivler oluşturur¹. Arşiv genel olarak bir devletin, bir milletin geçmişine ait belgeler topluluğu olarak ifade edilir². Millet olabilme ve kalabilmekte bu varlıkların iyi korunmasıyla mümkündür. Bir milletin geçmişi ile bugünü arasında irtibat kurmak gibi hayati bir görev yüklenen arşivler hiç kuşkusuz onların en değerli hazinesi konumundadır³.

Türk idare ve kültür hayatında arşivcilik kültürü çok eskiye yani Orta Asya Türklüğüne kadar uzanmaktadır. Çok geniş coğrafyalarda köklü ve zengin bir kültüre sahip Türk milleti bıraktığı arşivlerle de örnek olmuştur. Hiç kuşkusuz tarih boyunca kurulan bütün Türk devletleri içinde müesseseler ve teşkilat

¹ Necati Aktaş, “Osmanlı Dönemi Arşivçiliğimiz”, *Osmanlı*, Cilt: 6, Ankara, 1999, s. 303.

² Mithat Sertoğlu, “Arşivlerimizin Dünü, Bugünü, Yarını”, *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul, 1985, s. 47.

³ İsmet Binark, *Türk Arşivlerinin Kısa Tarihçesi ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün Faaliyetleri*, Ankara, 1994, s. 1.

olarak en fazla arşivciliğe önem veren devlet Osmanlılar olmuştur. Osmanlı Devleti'nde arşivcilik fikrinin kuruluşundan itibaren var olduğu, yok edilmeyerek bu güne kadar muhafaza edilen milyonlarca arşiv vesikasının mevcudiyeti ile de sabittir⁴.

Bu arşiv vesikalarından Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatını meydana getiren Divan-ı Hümâyûn, Bâb-ı Defteri ve Bâb-ı Âsafî ve bunların çeşitli daire ve kalemlerine ait sicil, defter ve vesikaları, Osmanlı Devleti'nin ana arşivi hüviyetini taşımaktadır. Osmanlı Devleti'nin işte bu ana arşivinde yer alan Divan-ı Hümâyûn Defterleri katalogunda kayıtlı Nâme-i Hümâyûn Defterleri ise bunların arasında Osmanlı Diploması tarihimiz açısından önemli bir yere sahiptir.

Farsça asıllı bir kelime olan “*name*” Türkçe de ferman, mektup ve buyruldu gibi anlamlara gelmektedir. Nâme-i Hümâyûn ise Osmanlı padişahları tarafından İslâm ve Hristiyan hükümdarıyla, imparatorluğa tabi ve imtiyazlı olan Mekke Emirliğine, Kırım Hanı'na, Eflak-Boğdan Voyvodaları'na, Gürcü ve Dağıstan Hanları'na gönderilen mektuplara denilmektedir⁵. Bu gönderilen mektupların ve gelen cevapların bir nüshasının kaydedildiği defterlere ise Nâme-i Hümâyûn Defteri denilmektedir⁶. Ayrıca, padişahlar tarafından önemli devlet işlerine dair bilhassa sadrazama hitaben yazılan bazı hatt-ı hümâyûnlar ile muâhedenâme, tasdiknâme, temessük gibi belgelerin de suretleri bu defterlere aynen kaydedilmekteydi⁷.

Nâme-i Hümâyûnlar, Osmanlı merkez bürokrasisi içerisinde bulunan Divân-ı Hümâyûn Kalemünde diplomatik bir lisanla hazırlanır, amirlerin tasdikinden geçtikten sonra üzerine tuğrası çekilip ilgili hükümdara gönderilir ve bir sureti deftere kaydedilirdi. Bu yazılar arasında, Osmanlı padişahlarının tahta cülûslarında yeni padişahın hükümdarlığını bildirmek için dost ve civar memleketlere birer elçi ile gönderdikleri nâmelerin dışında siyasi, ekonomik ve diplomatik içerikli birçok yazı yer almaktaydı. 1699 (Hicri 1111) yılından önce yazılan bu nâme-i hümâyûnlar Mühimme Defterlerine kaydedilirken, bu tarihten sonra Nâme-i Hümâyûn Defterleri'ne kaydedilmeye başlanılmıştır⁸.

⁴ İsmet, Binark, *a.g.e.*, s. 2-3.

⁵ Mübahat S., Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Yay, İstanbul, 1998, s. 146; İsmet Binark, “Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde Mevcut Name-i Hümayun Defterlerine Göre Osmanlı-Rus Münasebetleri”, *Türk-Rus İlişkilerinde 500 Yıl 1491-1992*, TTK, Ankara, 1992, s. 197; M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, İstanbul, 1983, s. 652.

⁶ Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarîhi Lûgatı*, İstanbul, 1986, s. 236.

⁷ Atilla Çetin, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, İstanbul, 1979, s. 57.

⁸ Murat Cebecioğlu vd., *Kırım Hanlarına Name-i Hümâyûn (2 Numaralı Name Defteri)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2013, s. 3; *Başbakanlık Osmanlı Arşiv Rehberi*, İstanbul, 2000, s. 51.

Nâme-i Hümâyûn Defterleri

Fiziki Yapıları Ve Genel Özellikleri

Nâme-i Hümâyûn Defterleri Osmanlı Arşivi'nin en önemli defter serilerindedir. Bu seride on sekiz adet defter bulunmaktadır. Birinci defterin başlangıç yılı 1699 iken son defterin yani on sekizinci defterin bitiş yılı 1872'dir. Lakin bu defterlerin genelini kapsadığı dönem ise 1687-1918 yılları arasındır. Kabaca XVIII. yüzyılın başından I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar ki dönemi kapsamaktadır. Defterlerin üzerinde herhangi bir numaralandırma bulunmamaktadır. Bu numaralar sonradan arşiv tasnifi esnasında verilmiştir. Numaralar ilk başta kronolojik sıra göre verilmesine karşı sonradan Name-i hümayun olduğu anlaşılan defterler eklenmiş ve kronolojik sıraya bu yüzden bozulmuştur. Defter ebatlarında bir standart yoktur. Bazı defterlerin ebatı 32×22 cm iken bazısı 42×20 cm'dir. Buna karşı hepsinin defter kapağının üzerinde ait olduğu zaman aralığı, yani defterin tutulamaya başlandığı dönem ile bitiş dönemi ay ve yıl şeklinde verilmiştir. Tarihin hemen üst kısmında ise *Suret-i Nâme-i Hümâyûn* ibaresi yer almaktadır.

Bu defterlerde kullanılan yazı türü genel olarak nesih, ta'lik ve dîvânî kırması şeklindedir. Bir defterde bazen birinci sayfasından son sayfasına kadar aynı yazı türü kullanılmışken⁹ bazen de aynı defterde birden farklı yazı türüne (nesih, ta'lik ve dîvânî kırması) rastlanılmaktadır. Örneğin 2 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri'nin ilk yetmiş sayfası nesih türünde yazılmış belgelerden oluşmaktayken, bu sayfadan sonra ta'lik ve dîvânî kırması şeklinde kaleme alınmış belgeler yer almaktadır¹⁰.

Bir numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri'nde diğerlerinden farklı olarak kapaktan sonra gelen ve herhangi bir sayfa numarasının yer almadığı bölümde, defterde kayıtlı antlaşmaların hangi sayfada yer aldığını belirten bir içindekiler kısmı bulunmaktadır. Burada, Osmanlı Devleti'nin hangi tarihte kiminle antlaşma yaptığı yazılarak, ilgili antlaşmanın maddelerinin yer aldığı sayfa numarası verilmiştir. Bir nevi içindekiler kısmı oluşturulmuştur¹¹.

Nâme-i Hümâyûn Defterleri'nde olaylar genel olarak belirli bir kronolojik sıraya göre tutulmuş olup, belgelerin başında veya sonunda ilgili belgenin tarihi yazılmıştır. Ayrıca her belgenin hemen üst kısmında belgenin içeriği hakkında kısaca bilgi veren ve çoğunlukla iki, üç satırı geçmeyen açıklamalar yer almaktadır.

⁹ Örneğin 9 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defterlerinin tamamı nesih türünde kaleme alınmıştır. Bkz. BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No: 9.

¹⁰ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No: 2.

¹¹ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:1, s. 1.

*İngiltere elçisine cevapname*¹²

*Taraf-ı hazret-i sadrazamdan Şah Mirzaya yazılan mektubun suretidir*¹³

*Kırım Ham Saadet Giray Handan gelen mektubun suretidir*¹⁴

*Devletlu, Saadetlu Sadrazam hazretleri tarafından Nemçe Çasarının başvekeline gönderilecek mektubun suretidir*¹⁵.

*Teblis Hamna yazılan mektuptur*¹⁶

Bu durum Nâme-i Hümâyûn Defteri'nde araştırma yapacakların işini oldukça kolaylaştıracak önemli bir husustur.

Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle yazışmalarının yer aldığı bu defterlerde, yabancı devletlerden gelen mektupların orijinal hallerine yer verilmeyerek ilgili yazılar, Osmanlı Türkçesi'ne çevrilerek sadece tercümeleri bu defterde kaydedilirdi. Bu tür tercüme edilmiş yazıların Nâme-i Hümâyûn Defteri'ne kaydı sırasında mutlaka yazının üst kısmında bunun bir tercüme olduğu "*Rusya elçisinin ruhsatnamesinin tercümesidir*"¹⁷ gibi ifadelerle belirtilmiştir. Ancak bu durum sadece gayr-i müslim devletlerle olan yazışmalarda için uygulanmıştır.

Osmanlı Türkçesi dışında İran'la yapılan yazışmalarda Farsça, Arap coğrafyası ile yapılan yazışmalarda ise Arapça kullanılarak orijinal halleri bu defterlerde yer almıştır. Sadece onlardan gelen cevabi yazılar tercüme edilmiştir. Bunlar "*Bu def'a Fas hâkimi Mevla Yeziidin sefiri kâid Seyyid Mehmet ile 'atabe-i 'ulyaya takdim itdiği Arabi'yül-'ibare namesinin tercümesidir*"¹⁸ gibi ifadelerle tercüme oldukları vurgulanarak bu defterlere kaydedilmiştir.

Osmanlı Araştırmalarındaki Önemleri ve İhtiva Ettikleri Bilgiler

Nâme-i Hümâyûn Defteri, Osmanlı diplomasisi ve dış politikası alanında yapılacak çalışmalar için yaz geçilmez bir arşiv kaynağı hüviyeti taşır. Altı yüzyılı aşkın bir süre, üç kıtada hüküm sürmüş Osmanlı İmparatorluğu'nun doğrudan ve dolaylı ilişki kurduğu o kadar çok devlet vardır ki bunlarla olan siyasi ve diplomatik ilişkilerinin seyrine ait verilere en açık şekilde bu defterlerden ulaşmak mümkündür. Bu defterlerde Osmanlı tarihini ilgilendiren bilgi ve verilerin yanı sıra, başta Avrupalı devletler olmak üzere Osmanlılarla siyasi

¹² BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:12, s. 80.

¹³ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:3, s. 70.

¹⁴ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:7, s. 22.

¹⁵ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:6, s. 240.

¹⁶ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:5, s. 5.

¹⁷ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:9, s. 102.

¹⁸ BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:4, s. 52.

münasebet kuran diğer devletlerin tarih araştırmalarında kullanabilecek malumat mevcuttur.

Bu defterlerde en dikkat çeken husus hemen hemen Osmanlı Devleti'nin diğer devletlerle imzaladığı tüm barış, ittifak ve ticari antlaşmaların bir nüshasının kayıtlı olmasıdır. Hatta bazen bir defterin tamamına yakınında antlaşmalara ait maddeler yer almaktadır. Bir numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri buna en güzel örnektir. Zira bu defterde 1683-1699 yılları arasında Osmanlı Devleti ile-Kutsal İttifak Savaşları'nı sona erdiren barış antlaşmalarından, 1735-1739 Osmanlı-Rus-Avusturya Savaşı'nın barış antlaşmalarına kadar birçok antlaşmanın maddeleri yer almaktadır¹⁹.

Bunlarda ayrıca Osmanlı Devleti'nin başka devletlerle olan siyasi ilişkilerine ait belgelerin dışında, kendi yönetimi ve kontrolü altında olup imtiyazlı eyalet statüsünde olan başta Kırım Hanlığı olmak üzere, Mekke yani Hicaz Emirliği, Eflak ve Boğdan Voyvodalığı gibi bölgelerle yapılan yazışmalar da yer almaktadır. Özellikle bunlardan Kırım Hanlığıyla alakalı birçok yazışmanın bu defterlerde ağırlıklı olarak yer aldığı gözden kaçmamaktadır. Bunlardan iki numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri en güzel örnektir. Bu defterin büyük kısmını Kırımla alakalı belgeler oluşturmakta ve Kırımla alakalı yaklaşık doksan yazışma bulunmaktadır²⁰.

Dört Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri ve Belge Özetleri

Dört Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri

Dört numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri, toplam 106 sayfadan oluşmakta ve 1788 ile 1799 yılları arasında dönemi kapsamaktadır. Genel olarak nesih yazı türünün kullanıldığı defterin ebadı 31,5×20 cm dir. Tutulmaya başladığı dönemde Osmanlı-Rus ve Avusturya savaşının devam etmesinden dolayı ağırlıklı olarak bu konu ile alakalı diplomatik belgeler yer almaktadır. Aynı zamanda Sultan III. Selim'in tahta çıktığı ilk yıllara denk gelmesinden ötürü de başta Prusya, İspanya, Fransa, Sicilya, Danimarka gibi birçok Avrupalı devletin sultanın tahta çıkışını tebrik için göndermiş olduğu mektuplar ve cevabi yazılar ağırlıklı olarak yer almaktadır.

Diplomatik içerikli belgeler arasında Osmanlı Devleti'nin Rusya ve Avusturya'ya karşı Prusya ve İsveç'le kurduğu ittifakların süreci ve Buhara ve Fas gibi Müslüman bölgelerin yardım taleplerine dair yazılar göze çarpmaktadır. Bu tür doğrudan mevcut savaşla alakalı belgelerin dışında Osmanlı Devleti'nin,

¹⁹ Bkz. BOA, *Nâme-i Hümâyûn Defteri*: No:1.

²⁰ Bu defter 2013 yılında Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır. Bkz: Murat Cebecioğlu, Sinan Satar vd., *Kırım Hanlarına Nâme-i Hümâyûn (2 Numaralı Name Defteri)*, İstanbul, 2013.

Surre Alayı organizasyonu ile hacca giden vatandaşlarının güvenliği ile ilgili Mekke Emiri ile yapılan yazışmalar da dikkat çekmektedir.

Belge Özetleri

Belge: 1

Osmanlı Devletinin Rusya'ya açtığı savaş neticesinde Buhara Hanı Mehmet Masum Han'a gönderdiği nameye cevap olarak elçi Mehmet Bedi takririyile yazılan 1790 tarihli mektuptur. Savaş açıldığına dair gelen mektup neticesinde Buhara Hanının isteğiyle Kırgız ve Tatarların gereği gibi Rusya ile mücadelesi ve her türlü ticari faaliyetin kesilmesi, savaşın bitip bitmediğine dair bilgilendirilmek istedikleri ifade edilmektedir. Yine Buhara tarafına gönderilecek bir sefirinden ve sefirin gelirken hangi yolları takip emesi gerektiğinden bahsedilmiştir.

Belge: 2

Buhara Hanı Mehmet Masum Han'ın elçi Mehmet Bedi ile gönderdiği 1790 tarihli mektubun tercümesidir. Rusya ile yapılan savaşta Mehmet Masum Han etrafında bulunan han, reis ve kabileleri harekete geçirdiğini fakat kendisinin kafır olan Özbek taifesinin saldırıları yüzünden savaşa katılmadığını, savaşa katılan kabilelerin ticaret ve sair menfaatlerinin zarara uğradığını bu nedenle yapılacak sulha onların da dahil edilmesini yine o diyarda olan Müslümanların İran yüzünden hac ibadetlerini yerine getiremediğini eğer sulh olursa Devlet-i Aliye'nin bir kısım askerini İran'a taraf göndermesini anlatmaktadır.

Belge: 3

Buhara Hâkimi Mehmet Masum Han'ın elçi Mehmet Bedi ile gönderdiği 1790 tarihli mektubun tercümesidir. Önceki mektupta istenilenin yanı sıra Maverünnehirde zorbalıkla padişah olmuş ve kendini Cengiz soyundan gibi gösteren bazı fitneci hükümdarların yerine Devlet-i Aliye'den Şam, Irak ve Mısır'da olduğu gibi bir vezir gönderilmesi ve bu durumun çözülmesi hakkındadır.

Belge: 4

Buhara Hâkimi Mehmet Masum Han'ın Bağdat valisi Süleyman Paşa'ya gönderdiği ve ondan Der-aliye'ye gönderilen 1790 tarihli mektupta Maverünnehir civarında bulunan kabilelere Rusya'ya karşı Osmanlı Devleti yanında savaşa katılmaları hakkında gerekli yazıların gönderildiği belirtilmektedir.

Belge:5

Buhara Hâkimi Mehmet Masum Han'ın Bağdat valisi Süleyman Paşa'ya gönderdiği ve oradan Der-aliye'ye gönderilen mektubun tercümesidir. Mektupta Mehmet Masum Han tarafından gönderilen Hacı isimindeki elçiye yeterli miktarda harcırah ödenmesi istenmektedir.

Belge: 6

Fas Hâkimi Mevla Mehmet'in elçi Mehmet Bin Abdullah ile gönderdiği 1790 tarihli Arapça mektubun tercümesidir. Devlet-i Aliye'den Haremeyn'e gönderilen 5000 altının irsal defterine kaydı ve gönderilen altınların her yıl 500 altın olmak üzere 10 yıl boyunca Haremeyn'e verilmesi hususundadır.

Belge: 7

Fas Hâkimi Mevla Mehmet Bin Abdullah'ın gönderdiği 1790 tarihli Arapça mektubun tercümesidir. Dubrovnik gemileriyle gönderilen güherçilenin (barut yapımında kullanılan bir madde) ulaşıp ulaşmadığı konusunda bilgi istenilmektedir.

Belge: 8

Padişah tarafından Buhara hanına cevap olarak yazılan mektubun suretidir. Rusya ile yapılan mücadelenin sonuna gelindiğini ve bir anlaşma zemininin oluştuğu bahsedilmektedir.

Belge: 9

Padişah tarafından Buhara hanına gönderilen mektuptur. Rusya ile yapılacak antlaşmada Rusya tarafında bulunan kabile ve hanların haklarının korunacağı belirtilmektedir.

Belge: 10

Mekke Emiri Şerif Galib hazretleri tarafından Surre emini ile gönderilen 1790 tarihli Arapça mektuptur. Mekke'ye gönderilen paradan yapılan harcamaların belirtilmesi hususundadır.

Belge: 11

Buhara Hânı Mehmet Masum Hân'a yazılan mektubun suretidir. Rusya ile yapılan savaşta o tarafta bulunan kabile ve hanların cihat emrine uydukları bu sebeple yapılacak antlaşmada onların da haklarının korunması hakkındadır.

Belge: 12

Fas Hâkimi Mevla Mehmet tarafından Barkaş Meliki vasıtasıyla gelen mektubuna cevap olarak yazılan 1790 tarihli Arapça mektuptur. Buhara ve çevresindeki nahiyelere sefir gönderileceği belirtilmektedir.

Belge: 13

Fas Hâkimi Mevla Mehmet cenabları tarafından Barkaş meliki vasıtasıyla gelen namesine cevap olarak yazılan Arapça mektuptur. Osmanlı askeri için talep edilen hayrat hakkındadır.

Belge: 14

Mekke Emiri Şerif Galip'in 1790 tarihli mektubunun suretidir. Mekke'deki fakir fukaraya gönderilen yardımlar ve savaştan galip çıkmak için yapılan dualar yapıldığı belirtilmektedir.

Belge: 15

Prusya Kralı'nın III. Selim'in tahta geçişini tebrik etmek için yazdığı mektuba cevap olarak Padişah tarafından gönderilen 1790 tarihli mektubun suretidir. Yeni padişah döneminde de eski dostluğun devam ettirilmesi hususundadır.

Belge: 16

İspanya Kralı Dördüncü Karlos tarafından yazılan 1790 tarihli mektubun tercümesidir. III. Selim'in tahta geçişini tebrik ve eski dostluk ve muhabbetlerinin devam etmesi hakkındadır.

Belge: 17

İspanya Kralı tarafından gönderilen 1790 tarihli mektubun tercümesidir. Abdülhamit Han'ın ölümünden dolayı üzüntü duydukları ve III. Selim'in tahta geçmesini tebrik etmelerini konu alır.

Belge: 18

Fas Hâkimi Mevla Mehmet tarafından veziri Tahir Bin Abdülhak vasıtasıyla gönderdiği 1790 tarihli iki kıta Arapça mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti tarafından Haremeyn'e gönderilen bin sikke altının kayıt altına alındığı ve gereken yerlere harcandığı belirtilmektedir.

Belge: 19

Padişah tarafından Mekke Emiri Şerif Galib'e gönderilen 1790 tarihli Arapça mektubun suretidir. Haremeyn'de bulunan fakirlere gönderilen para ve erzak hakkındadır.

Belge: 20

Mekke emirine gönderilen 1790 tarihli mektubun suretidir. Her sene Haremeyn için gönderilen hediyelerin gereken yere kullanılması ve Haremeyn'e gelecek hacıların emniyetinin muhafazası hususundadır.

Belge: 21

Fransa kralı tarafından gönderilen mektubun tercümesidir. III. Selim'in tahta geçişini tebrik, her iki devlet arasındaki eski dostluğun devam etmesi ve Osmanlı Devleti'nde Fransa elçisi bulundurulması hakkındadır.

Belge: 22

Fransa kralının vezire cevap olarak yazdığı 1779 tarihli mektubun tercümesidir. İki devlet arasındaki dostluğun eskisi gibi devam edeceği ve her iki devlette de elçiler bulundurulması hususundadır.

Belge: 23

Fas Hâkimi Mevla Mehmet bin Abdullah tarafından gelen mektuba cevap olmak üzere yazılan 1790 tarihli Arapça mektubun suretidir. Osmanlı Devleti tarafından bu bölgeye gönderilen sefirin görevini tam olarak yaptığı belirtilmektedir.

Belge: 24

Fas Hâkimi Mevla Mehmet bin Abdullah tarafından gelen mektuba cevap olmak üzere yazılan 1790 tarihli Arapça mektubun tercümesidir. I. Abdülhamid'in ölümünden dolayı taziyelerini ve III. Selim'in tahta çıkışından dolayı tebriklerini kabul etmek ve yine savaştan sonra elde edilen bin kantar barut ve 534 İslam esirinin kurtarılması hakkındadır.

Belge: 25

Fas Hâkimi Mevla Mehmet'ten gelen mektuba cevap olarak yazılan 1790 tarihli Arapça mektubun suretidir. Devam etmekte olan savaş için gerekli ihtiyaç listesi hakkındadır.

Belge: 26

Fas Hâkimi Mevla Mehmet tarafından gelen mektuba cevap olmak üzere yazılan 1790 tarihli Arapça mektubun tercümesidir. Bin sikke altının Surre emini tarafından gerekli muameleler yapıldıktan sonra teslim edilmesi hakkındadır.

Belge: 27

Fas hâkimine gönderilen mektupların alındığı ve gönderilen hediyelerin gereken yere harcandığı, verilen emirlere uyulduğu belirtilmektedir.

Belge: 28

İspanya kralı tarafından gönderilen mektuba cevap olarak yazılan 1789 tarihli mektubun suretidir. Her iki devlette de taht değişimi olduğu bu değişikliklerinin eski dostluk ve samimiyete zarar vermeyeceği ve iki taraf arasındaki antlaşmaların devam edeceği hususundadır.

Belge: 29

Prusya kralı tarafından gönderilen mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti'nde bulunan elçinin değiştirilmesi, iki devlet arasında dostluk antlaşması imzalanması hakkındadır.

Belge: 30

Prusya Devleti başvekili tarafından yazılan mektubun tercümesidir. İki devlet arasında yapılacak dostluk antlaşması hakkındadır.

Belge: 31

Venedik cumhuru tarafından yazılan mektubun tercümesidir. III. Selim'in tahta geçişini tebrik ve önceden yapılan dostluk antlaşmalarının devam edeceği vurgulanmaktadır.

Belge: 32

Venedik cumhuru tarafından gönderilen mektubun tercümesidir. III. Selim'in tahta geçişini tebrik, başkentte bulunan Nikola Koskarini adlı Venedik elçisine yüksek elçilik rütbesi verilmesi ve iki devlet arasındaki dostluğun devam edeceği hakkındadır.

Belge: 33

Dubrovnik beyleri tarafından gönderilen mektubun suretidir. III. Selim'in tahta geçişini tebrik, Dubrovnik beyleri tarafından gönderilen cizyenin kabul edilmesi ve önceki padişah döneminde olduğu gibi düşmanlarına karşı korunmaları hakkındadır.

Belge: 34

Dubrovnik beylerinin sadrazam ile gönderdikleri mektubun suretidir. III. Selim'in tahta geçişinden duyulan memnuniyet iletilmiştir.

Belge: 35

Fransa kralının başkentte bulunan elçisi vasıtasıyla gönderdiği mektuba cevap olarak yazılan mektubun suretidir. Osmanlı padişahına gönderilen tebrik mektubundan dolayı memnuniyet duyulması ve Fransa ile eski dostluklarının artarak devam etmesi belirtilmektedir.

Belge: 36

Osmanlı padişahı tarafından İsveç kralına verilen 1789 tarihli tasdiknamenin suretidir. Osmanlı Devleti ve İsveç arasında 1788 senesinde yapılan 4 madde ve bir hatimeden oluşan ittifak antlaşması hakkındadır.

Belge: 37

İsveç kralına gönderilen tasdiknameyi açıklayan 1789 tarihli mektubun suretidir. Her iki devletin de ittifak antlaşmasına uyacağını teyit etmesi hakkındadır.

Belge: 38

Felemenk Cumhuriyeti tarafından gönderilen 1789 tarihli mektubun tercümesidir. Abdülhamit Han'ın ölümünden dolayı üzüntülerini ve III. Selim'in tahta geçişinden dolayı tebrikleri yine önceden imzalanan ve yenilenen dostluk antlaşmalarına uyacakları hakkındadır.

Belge: 39

Felemenk cumhuriyeti tarafından gönderilen 1789 tarihli mektubun tercümesidir. Abdülhamit Han'ın ölümünden dolayı üzüntüleri ve III. Selim'in tahta geçişinden dolayı tebrikleri, önceden imzalanan ve yenilenen dostluk antlaşmalarına uyacakları yine Osmanlı topraklarında bulunan Felemenkilerin haklarının korunması hakkındadır.

Belge: 40

Osmanlı Padişahı'na Leh Kralı ve Cumhuriyeti tarafından yazılan mektubun tercümesidir. III. Selim'in tahta çıkışı tebrik edilmekte ve her iki devlet arasında önceden imzalanan dostluk ve ittifak antlaşmalarının devamı istenmektedir.

Belge: 41

Prusya Kralı Frederik tarafından Kanun-i Saninin yirminci günü 1790 tarihli yazılmış olan mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti'nde görev yapan Prusya elçisinin değiştirilmesi yeni elçi tayin edilmesi ve iki devlet arasındaki antlaşmalara uyulması istenmektedir.

Belge: 42

Kaymakam paşa tarafından Prusya Kralı'nın gönderdiği mektubun tercüme edildiğine dair Padişah'a bilgi verildiği hakkındadır.

Belge: 43

Leh cumhuriyeti tarafından gönderilen 19 Temmuz 1789 tarihli mektubun tercümesidir. Petro Pukuceki isimli şahsın yüksek elçilik unvanıyla Osmanlı Devleti'ne atandığı ve elçinin kabul edilmesi hakkındadır.

Belge: 44

Leh cumhuriyeti tarafından reisülküttaba yazılan 29 Temmuz 1790 tarihli mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti'ne gönderilecek elçinin durumu ile dostluk ve ittifak antlaşmalarının devam etmesi hakkındadır.

Belge: 45

İsveç kralı tarafından Osmanlı padişahına gönderilen 19 kanun-i sani 1790 tarihli mektubun tercümesidir. İki devlet arasında yapılan ittifak ve dostluk antlaşmasının tasdikidir.

Belge: 46

İsveç kralı tarafından gelen tasdiknamenin tercümesidir. İsveç Devleti ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan 11 Temmuz 1789 tarihli 4 madde ve bir hatimeden oluşan ittifak antlaşmasıdır.

Belge: 47

İsveç kralı tarafından Kanun-i Saninin ondokuzuncu günü yazılan mektubun tercümesidir. İsveç Devleti ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan ittifak antlaşmasının tasdikidir.

Belge: 48

İsveç kralının başvekili Konte Döbin tarafından Osmanlı sadrazamına Kanun-ı evvelin dördüncü günü yazılan mektubun tercümesidir. Yapılan ittifak antlaşmasının tasdiknamesinin sadrazama teslimi ve antlaşmanın kabul edilmesinde sadrazamın göstermiş olduğu gayretin tebrikini içermektedir.

Belge: 49

Osmanlı Devleti ile İsveç arasında imzalanan ittifak antlaşmasının tasdiknamelerinin elçilere teslimi ile ilgilidir.

Belge: 50

Osmanlı Devleti ve Rusya arasında yapılan savaşta Avusturya'nın önceden yapılan dostluk antlaşmasına uymayıp hatta Osmanlı Devleti'ne karşı Rusya'ya yardım etmesi, Osmanlı'ya ait bazı yerleri zapt etmesi Avusturya'nın yapılacak antlaşma sonunda zapt ettiği yerleri geri vermesi, yapılacak antlaşmada İngiltere, Prusya ve Felemenk devletlerinin de yer alması Osmanlı Devleti'ni temsilen Halep Kadısı İbrahim İsmet Efendi ve Mehmet Dürri Efendi'nin görüşmelere katılması hakkındaki yazıdır.

Belge: 51

Osmanlı Devleti ile Avusturya Devleti arasında imzalanacak olan antlaşmada İngiltere, Prusya ve Felemenk devletlerinin de hazır bulunması Osmanlı Devleti adına Halep Kadısı İbrahim İsmet ve Reisülküttap Abdullah Berri ve Mehmet Dürri Efendi'nin temsilci olarak katılması ve antlaşma maddelerinde Osmanlı Devleti'ne zarar verecek bir hususun bulunmaması hakkındadır.

Belge: 52

Padişah tarafından Prusya kralına gönderilen 1791 tarihli mektubun tercümesidir. Rusya'nın açtığı savaşa aralarındaki dostluk antlaşması gereğince Prusya'nın da Osmanlı Devleti yanında olarak karşılık vermesi veya savaşın bitmesi için aracı olması istendiğine dairdir.

Belge: 53

Padişah tarafından Prusya Kralı'na kaymakam Ahmed Azmi Efendi ile 1791 tarihinde gönderilen mektubun müsveddesidir. Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki savaşın bitmesi için Prusya kralının aracı olması, padişahın bu aracılığı Rusya'nın zapt ettiği Kırım vesair Osmanlı topraklarının Osmanlı Devleti'ne geri vermesi şartıyla kabul etmesi aksi takdirde herhangi bir antlaşmanın kabul edilmeyip savaşa devam edileceğini Prusya kralına bildirmesi istenmektedir.

Belge: 54

Mekke-i Emiri Şerif Galib bin Mesud tarafından gönderilen 1791 tarihli mektubun suretidir. Mekke'ye gelen hacıların emniyet içinde ibadet edip hac farzasını yerine getirdikleri, Osmanlı Devleti'nin muvaffakiyeti ve devamı için dua ettikleri hakkındadır.

Belge: 55

Sicilya kralı tarafından Osmanlı padişahına gönderilen 1791 tarihli mektubun suretidir. III. Selim'in tahta çıkışını tebrik, önceden iki devlet arasında imzalanmış olan dostluk ve ticaret antlaşmalarının geçerliliğinin devam etmesi ve Osmanlı Devleti'nde orta elçilik unvanıyla bulunan Konte Gulenlemu De Ludolfo isimli Sicilya elçisinin yerine oğlunun yüksek elçilik unvanıyla atanması hakkındadır.

Belge: 56

Sicilya kralı tarafından Osmanlı padişahına gönderilen 1791 tarihli mektubun suretidir. Yeni gönderilen Sicilya elçisinin kabul edilmesi ve hoş karşılanmasından dolayı Sicilya Devleti'nin duyduğu memnuniyet ifade edilmektedir.

Belge: 57

Prusya kralına gönderilen 1791 tarihli mektuptur. Osmanlı Devleti'nin Rusya ile olan muharebesinin antlaşma ile son bulması için Prusya'nın aracı olması istenmektedir. Buna karşılık Osmanlı Devleti'nin Kırım ve diğer zapt edilen yerlerin geri verilmedikçe bu antlaşmayı kabul etmeyeceği yine Rusya'nın zapt ettiği yerleri geri vermeyi reddetmesi halinde Prusya ve müttefiki olan diğer devletlerin Osmanlı ile yaptıkları dostluk ve ittifak antlaşmaları gereğince Rusya'ya harp ilan etmeleri hakkındadır.

Belge: 58

Fas Hâkimi Mevla Yezid'in sefiri Seyyit Mehmet ile gönderdiği 1791 tarihli Arapça mektubunun tercümesidir. Abdülhamit Han'ın vefatından dolayı duydukları üzüntü, önceden iki devlet arasında olan dostluk ve muhabbetin devamı ve Osmanlı Devleti'nin Rusya ile muharebesinde muvaffak olmaları için dua edildiği kendilerinin de İspanya ile muharebenin eşliğinde oldukları hakkındadır.

Belge: 59

Fas sefiri Kaid Mehmet'in kaymakama gönderdiği Arapça izin kâğıdının tercümesidir. Gönderilen elçinin iadesi hakkındadır.

Belge: 60

Fas sefiri Kaid Mehmet'e cevap olarak yazılan Arapça mektuptur. Hac yolunda ölenlerin listesi ile ilgilidir.

Belge: 61

Mekke Emiri Şerif Galip'e Surre emini ile gönderilen Arapça mektubun suretidir. Hac yolunun güvenliğinin sağlanması hususundadır.

Belge: 62

Padişah tarafından Mekke emirine, Haftan Ağası ile gönderilen 1791 tarihli yazıdır. Mekke Emiri Şerif Galib'in Hac için oraya gelenlerin emniyetlerini sağlaması, hacılara musallat olan Arap eşkıyalarına karşı Şam valisi Cezzar Ahmet Paşa ve Cidde valisi Azimzade Yusuf Paşa'nın birlikte hareket etmeleri için verilen emir hakkındadır.

Belge: 63

Mekke emirinden gelen yazıdır. Mekke'ye hacı olmak ticaret yapmak ve sair işler için gelenlerin emniyetlerinin sağlandığı ve savaştan dolayı Mekke halkının ve hacıların Devlet-i Aliye'ye dua ettikleri belirtilmektedir.

Belge: 64

Padişah tarafından Mekke Emiri Şerif Galib'e Surre emini ile gönderilen 1791 tarihli Arapça yazıdır. Burada yol güvenliğinin itina ile sağlanması istenmektedir.

Belge: 65

Leh kralının elçisi ile gönderdiği mektubun tercümesidir. Daha önce orta elçilik payesiyle Osmanlı Devleti'ne gönderilen Konte Petro Pötüçegi isimli elçinin Leh Devleti tarafından terfi ettirilip yüksek elçiliğe getirilmesi ve bunun Osmanlı Devleti'ne bildirilmesi hakkındadır.

Belge: 66

Leh kralının, Osmanlı padişahına gönderdiği tebrik yazısıdır. III. Selim'in tahta geçişini tebrik, Osmanlı Devleti'nin Rusya ile olan savaşında Leh Devleti'nin de Rusya'dan zarar gördüğü, Rusya'nın Lehistan sınırlarına da tecavüz ettiği bu yüzden savaşın bitiminde yapılacak antlaşmada Lehistan'ın menfaatlerinin de gözetilmesi istenmektedir.

Belge: 67

Osmanlı Devleti'nin Avusturya ile yaptığı 1791 tarihli Zıştovi antlaşmasının suretidir. Antlaşmanın 14 madde ve bir hatimeden oluştuğu, antlaşma yapılırken Prusya, İngiltere, Felemenk devletlerinin de hazır bulunduğu hakkındadır.

Belge: 68

Zıştovi Antlaşması'nın hudutlarla ilgili maddesine dair tasdiknamedir. Zıştovi Antlaşması'ndan sonra Avusturya'nın aldığı yerleri geri vermesinden sonra ortaya çıkan hudut sorununu çözmek için 7 madde bir hatimeden oluşan antlaşmadır.

Belge: 69

Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki barış antlaşması için antlaşmaya memur olanlara verilen 1792 tarihli ruhsatnamedir. Antlaşmada birinci sorumlu Abdullah Berri Efendi'ye gönderilen ruhsatname ile yine antlaşmada sorumlu olan İbrahim İsmet ve Mehmet Dürri Efendi'nin Rusya ile yapılacak antlaşmada verilen vazifeyi sadakatle ve dikkatle yerine getirmelerine dairdir. .

Belge: 70

Rusya ile yapılacak antlaşmada ikinci sorumlu olan İbrahim İsmet Efendi'ye gönderilen ruhsatnamedir

Belge: 71

Rusya ile yapılacak antlaşmada üçüncü sorumlu olan Seyyid Mehmet Dürri Efendi'ye gönderilen ruhsatnamedir.

Belge: 72

Avusturya ile yapılan Zıştovi Antlaşması'nın maddeleridir.

Belge: 73

Padişah'a Avusturya başvekili ve maslahatgüzarı tarafından gönderilen 1791 tarihli mektubun suretidir. Osmanlı Devleti'nde bulunan Avusturya elçisinin yerine yeni bir elçinin gönderilmesi hakkındadır.

Belge: 74

Osmanlı Devleti'nin orta elçisi vasıtasıyla Avusturya'ya gönderdiği mektuptur. Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında yapılan 14 madde ve bir hatimeden oluşan Zıştovi Antlaşması'na ve ardından hudutların belirlenmesi için 7 maddelik antlaşmaya Osmanlı Devleti'nin uyacağı yine Avusturya'ya elçi olarak gönderilecek olan Ebubekir Ratıp Efendi'nin gereği gibi güzel karşılanıp rahat ettirilmesi hakkındadır.

Belge: 75

Fas hâkimine yazılan 1792 tarihli Arapça yazılmış mektuptur. Osmanlı Devleti ile Rusya ve Avusturya'ya karşı yürütülen savaş döneminde Fas ile Osmanlılar arasındaki karşılıklı yardım talebi hakkındadır.

Belge: 76

Padişah tarafından Fas Hâkimi Yezid'e yazılan 1792 tarihli Arapça mektuptur. Erzak ve yardım talebi hakkındadır.

Belge: 77

Fas hâkimi Mevla Yezid'in Osmanlı Devleti'nden harp için iki gemi istediği, Osmanlı Devleti'nin de bu teklifi kabul ettiğine dair yazdığı mektuptur.

Belge: 78

Avusturya Devleti tarafından verilen tasdiknamenin suretidir. Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında 1791 senesinde imzalanan 14 madde bir hatimeden oluşan Zıştovi Antlaşması hakkındadır.

Belge:79

Avusturya Devleti'nin verdiği tasdiknamenin tercümesidir. Zıştovi Antlaşması'ndan sonra Avusturya ve Osmanlı Devleti arasındaki hudutları belirlemek için 13 Ağustos 1791 tarihinde Beç Kasabası'nda imzalanan 7 madde ve bir hatimeden oluşan antlaşmadır.

Belge: 80

Zıştovi Antlaşması'nın Osmanlı Devleti tarafından verilen tasdiknamesidir. Antlaşmanın kontrol edilip 20 Ağustos 1791 tarihinde Berlin şehrinde kabul edildiği belirtilmektedir.

Belge: 81

Prusya Kralı tarafından gönderilen tasdiknamenin tercümesidir. Zıştovi Antlaşması'yla Avusturya'nın zapt ettiği yerleri Osmanlı Devleti'ne geri verdiği bu bölgelerin bir kısmının Prusya tarafından kontrol edildiği, fakat Osmanlı ile Rusya arasında savaş devam ettiğinden bu savaşın neticelenmesi ile Prusya'nın elindeki yerleri Osmanlı Devleti'ne iade edeceği hakkındadır.

Belge: 82

Afgan Şahı Kandahar Hâkimi Timur Şah'ın, Alemderan Seyit Mehmet Emin ile kendisine gönderilen Name-i Hümayuna teşekkür etmek için gönderdiği mektubun tercümesidir.

Belge: 83

Danimarka kralı tarafından III. Selim'in tahta çıkışını tebrik için gönderilen 1794 tarihli mektubun tercümesidir.

Belge: 84

Danimarka kralı tarafından III. Selim'in tahta çıkışını tebrik için gönderilen mektubun tercümesidir. İki devlet arasındaki dostluğun devam etmesi vurgulanmaktadır.

Belge: 85

Osmanlı padişahına Rumi Teşrin-i Evvelin on yedinci günü Danimarka başvekili tarafından yazılan mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti'nde sefir olarak bulunan Ovmüfriz adlı kişinin hastalık nedeniyle istifası onun yerine sefir olarak Baron Hilş adlı kişinin kabul edilmesi hakkındadır.

Belge: 86

Danimarka kralı tarafından 20 Şubat 1791 tarihinde III. Selim'in tahta çıkışını tebrik için gönderilen mektubun tercümesidir.

Belge: 87

Danimarka kralının I. Abdülhamit'in vefatını taziye ve III. Selim'in tahta çıkışını tebrik için gönderdiği 1791 tarihli mektubun tercümesidir.

Belge: 88

İsveç Kralı tarafından gönderilen 24 Şubat 1791 tarihli mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti ile İsveç arasında daha önce yapılmış olan dostluk antlaşmalarının devamı ve İsveç Devleti tarafından gönderilen elçinin vazifesine başlaması hakkındadır.

Belge: 89

III. Selim'in tahta çıkışını tebrik etmek için İsveç başvekilinin yazdığı 4 Teşrin-i Sani 1791 tarihli mektubun tercümesidir. Bu tebrik mektubuyla birlikte gönderilecek yeni İsveç elçisinin memuriyetine dair iki mektubunda da tercüme edildiği ve gerekli yerlere gönderildiği belirtilmektedir.

Belge: 90

İsveç Devleti tarafından gönderilen mektubun tercümesidir. Osmanlı Devleti'nde elçi olarak bulunan Dö Hidstam isimli elçinin görevinin bittiği ve

İsveç'e gönderilmesi onun yerine Petro Dasb isimli yeni bir elçinin gönderilmesi istenmektedir.

Belge: 91

İsveç kralı tarafından III. Selim'in tahta çıkışını tebrik ve iki devlet arasında önceden imzalanmış olan dostluk ve ittifak antlaşmalarının yenilenmesi hakkında 1791 tarihli mektubun tercümesidir.

Belge: 92

İsveç Kralı'nın III. Selim'in tahta çıkışını tebrik, başkentte bulunan elçinin iadesi ve yeni elçinin göreve başlaması için gönderdiği üç mektuba cevap olarak yazılan 1792 tarihli mektubun suretidir. İsveç Kralı'nın tebrikine teşekkür ve eski elçinin gönderilip yeni elçinin vazifesine başlaması için gerekli prosedürün uygulandığı vurgulanmaktadır.

Belge: 93

Padişah tarafından İsveç Kralı'na yazılan 1 Aralık 1791 tarihli mektubun suretidir. İsveç elçisinin gönderilmesi yerine yeni elçinin kabul edilmesi ve İsveç kralının Osmanlı padişahı ile dostluklarını pekiştirmek adına yeni elçiyle birlikte elmas, esir vs. hediyeler göndermesi ve bu hediyelerin kabul edilmesi belirtilmektedir.

Belge: 94

İsveç kralına yazılan mektubun suretidir. Gönderilen elçinin usulünce karşılanıp vazifesi başına getirilmesi hakkındadır.

Belge: 95

Sadrazam tarafından İsveç başvekiline yazılan 1791 tarihli mektubun suretidir. İsveç kralı tarafından gönderilen 3 mektuba karşılık padişah tarafından gönderilen cevaplar iki devlet arasında olan dostluğun devamı ve gönderilen elçinin vazifesine başlaması belirtilmektedir.

Belge: 96

Padişaha Fransa kralı tarafından gönderilen 20 Teşrin-i Evvel 1791 tarihli mektubun suretidir. Osmanlı Devleti ile Fransa arasında önceki padişah döneminde imzalanmış olan dostluk ve ittifak antlaşmalarının devam etmesi hususundadır.

Belge: 97

Fransa kralı tarafından sadrazama gönderilen 20 Teşrin-i Evvel 1791 tarihli mektubun tercümesidir. Fransa tarafından gönderilen Sevazul adlı elçinin karşılanması ve vazifesine başlaması hakkındadır.

Belge: 98

Padişah tarafından Mekke Emiri Galib bin Mesud'a Haftan Ağası ile adet üzere gönderilen 1792 tarihli mektubun müsveddesidir. Hacca gidenlere ve tüccarlara musallat olan eşkıyalara karşı Şam Valisi Cezzar Ahmet Paşa ve Cidde Valisi Yusuf Paşa'nın birlikte hareket ederek eşkiyayı püskürttükleri belirtilmektedir.

Belge: 99

Rusya ile yapılan 1792 tarihli Yaş Antlaşması'nın tasdiknamesinin suretidir. Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılan savaş neticesinde antlaşma sağlanması, bu antlaşma için Osmanlı Devleti tarafından Abdullah Berri, İbrahim İsmet ve Mehmet Dürri efendilerin görevlendirilmesi, Rusya tarafından ise Yozof Dö Riyas ve Serciyo Laşkarof isimli şahısların görevlendirilmesine dairdir.

Belge: 100

Surre emini ile Mekke Emiri Şerif Galip bin Mesud'a gönderilen Arapça mektubun suretidir. Bu belgede Surre Alayı'nın güvenliğini sağlaması hususunda gerekli tedbirlerin alınması emredilmektedir.

Sonuç

Her millet bir tarihi mirası içinde önemli bir yeri olan arşivlere sahiptir. Geçmiş ile gelecek arasındaki bağ ancak bu arşiv malzemeleri sayesinde kurulabilmektedir. Aslında millet olabilmek ve kalabilmekte bu varlıkların iyi korunmasının yeri büyüktür. Sahip olunan kültür varlıklarının muhafazası nesilden nesillere intikali ve değerlendirilmesinin sağlanması ise o devletin iyi işleyen bir kayıt sistemine ve muntazam bir arşiv fikrine sahip olması ile mümkündür.

Binlerce yıllık bir geçmişe sahip Türk Milleti'nin idari ve kültür hayatında arşivlerin yeri büyüktür. Orta Asya'da Uygurlardan, Selçuklulara ve Osmanlı Devleti'ne kadar Türkler muazzam bir arşiv geleneği oluşturmuş ve bunları günümüze kadar aktarmayı başarmıştır. Hiç kuşkusuz bu dönemler içerisinde Osmanlı Devleti'nin yeri ve önemi çok büyüktür.

Bugün Osmanlı Devleti'nden günümüze intikal etmiş zengin bir arşiv malzemesi mevcuttur. Kozmopolit bir yapıya sahip olan Osmanlı Devleti, çeşitli milletlerden birçok insanı kendi bünyesinde toplamış ve imparatorluğun doğal sonucu olarak birçok devletle siyasi, sosyal, ekonomik vb. alanlarda ilişkilere girişmiştir. Bu yüzden bu arşiv yalnız Türkiye'nin değil, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak müstakil devlet kurmuş veya Osmanlılarla siyasi ve ekonomik alanlarda ilişki kurmuş çeşitli milletlerin, milli ve ortak tarihlerinin tespitinde başvurulacak nadir kaynaklar arasındadır.

Osmanlı Devleti'nin dış dünya ile geliştirdiği bu ilişkiler de Nâme-i Hümâyûn adı verilen önemli bir arşiv kaynağının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Genel olarak Nâme-i Hümâyûn Defterleri ele alındığında Osmanlıların hem kendi içindeki hem de dış dünyadaki durumunu, dünya siyasetine karşı tutumunu ve diplomasi alanındaki yaklaşımı objektif bir şekilde belirtmekte ve bu durum da bu defter serilerinin tarih ilmi açısından vazgeçilmez bir kaynak olduğunu ortaya çıkmaktadır.

Bu defterlerin Osmanlı tarihi açısından ortaya koyduğu bilgilerin öneminin daha iyi anlaşılması adına çalışmamızda 4 Numaralı Nâme-i Hümâyûn Defteri'nin belge özetlerine de yer verdik. Bu defterin tutulduğu dönemde başta Osmanlı Devleti'nin, Rusya ve Avusturya gibi iki güçlü devlete karşı savaş halinde olması sebebiyle bu konu ile alaka kayıtların ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Osmanlıların bu savaş sebebiyle, başta Avrupalı devletler nezdinde yürüttüğü ittifak arayışları ve bunların neticesi olarak İsveç ve Prusya ile sağlanan ittifakların tüm ayrıntıları bu defterde yer almaktadır. Yine bu savaş sonunda Avusturya ve Rusya ile imzalanan barış antlaşmalarının müzakere süreçleri ve ilgili antlaşmaların maddelerine ait bilgiler bu defterdeki önemli kayıtlar arasındadır. Bu siyasi ve diplomatik kayıtların dışında Hac mevsimi dönemde yaşanan çeşitli sorunlar ile yine bu dönemde yapılan Surre Alayı'nın sorunsuz bir şekilde yürütülmesi için Osmanlı yönetimin çabaları, bunun için Mekke ve Medine emiri ile yapılan görüşmelere ait kayıtlarında bu defterde önemli bir yer tuttuğu gözden kaçmamaktadır.

Kaynakça**Arşiv Kaynaklar**

- BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No: 1
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:2.
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:3.
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:4.
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:5.
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:6
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:7.
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:9.
BOA, *Nâme-i Hümayûn Defteri*: No:12.

Tetkik Eserler

- Aktaş, Necati, “Osmanlı Dönemi Arşivciliğimiz”, *Osmanlı, Yeni Türkiye Yayınları*, Cilt: 6, Ankara, 1999, s. 303-310.
- Başbakanlık *Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul, 2000.
- Binark, İsmet, “ Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde Mevcut Name-i Hümayun Defterlerine Göre Osmanlı-Rus Münasebetleri”, *Türk-Rus İlişkilerinde 500 Yıl 1491-1992*, TTK, Ankara, 1992, s.197-207.
- _____, *Türk Arşivlerinin Kısa Tarihçesi ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü’nün Faaliyetleri*, Ankara, 1994.
- Cebecioğlu, Murat- Satar, Sinan vd ., *Kırım Hanlarına Name-i Hümayûn (2 Numaralı Name Defteri)*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, İstanbul, 2013.
- Çetin, Atilla, *Başbakanlık Arşivi Kılavuzu*, İstanbul, 1979.
- Kütükoğlu, Mübahat S., *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Yay., İstanbul, 1998.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.I, MEB, İstanbul, 1983.
- Mithat, Seroğlu, “Arşivlerimizin Dünü, Bugünü, Yarını”, *Osmanlı Arşivleri ve Osmanlı Araştırmaları Sempozyumu*, İstanbul, 1985, s. 47-52.
- _____, *Osmanlı Taribi Lügati*, İstanbul, 1986.